

<https://helda.helsinki.fi>

Vaihtoehtohoidot ovat osa vapaata yhteiskuntaa

Hemilä, Harri

2000

Hemilä , H 2000 , ' Vaihtoehtohoidot ovat osa vapaata yhteiskuntaa ' , Mediuutiset , Nro 13 ,
Sivut 30-30 .

<http://hdl.handle.net/10138/225882>

publishedVersion

Downloaded from Helda, University of Helsinki institutional repository.

This is an electronic reprint of the original article.

This reprint may differ from the original in pagination and typographic detail.

Please cite the original version.

Vaihtoehtohoidot ovat osa vapaata yhteiskuntaa

Martti Teikari tuomitsi kolumnissaan (Mediuutiset 12/2000) vaihtoehtohoidot yhtenäisenä ryhmänä.

Vuosien mittaan minulle on tullut vaikutelma, että vaihtoehtohoidoja selkeimmin yhdistää se, että niitä ei opeteta lääkäriskoulussa - ei siis suinkaan selkeä kysymys "näytön" laadusta verrattuna koululääketieteeseen. Samaan johtopäätökseen on tullut esimerkiksi *Archives of Internal Medicine* lehden päätoimittaja **James Dalen**, joka vaihtoehtohoidoja käsittelevän teemanumeron pääkirjoituksessaan toivoo enemmän avoimuutta niitä kohtaan ja keskustelua kahden leirin välillä (1998;158:2179).

Samassa teemanumerossa **James Goodivin** ja **Michael Tangum** tarkastelevat Yhdysvaltojen koululääketieteen enakkoluuloja vitamiineja ja hivenaineita kohtaan. Esimerkeillä he havainnollistavat, kuinka usko vitamiinin haittoja kohtaan joskus syntyy aivan tyhjästä ja leviiä kritiikkiä lääkäreiden keskuudessa pelkästään huhujen pohjalta, ja kuinka toisaalta hyötyyn viittaavia tutkimuksia vähätellään verrattuna samankaltaisiin tuloksiin perinteisillä lääkkeillä. Lisäksi he tarkastelevat taustalla olevien enakkoluuloihin mahdollisia syitä (ibid. 1998;158:2187).

Teikari oli huolissaan siitä, että TV:ssä toimittaja esitteli kiinalaista Feng Shui -ajattelua. Siltä osin kuin olen itse seurannut vakavampia tiedotusvälineitämme, olen paljon enemmän huolissani harhaanjohtavista väitteistä, jotka tulevat lääketieteen sisäpuolelta.

Esimerkiksi pari vuotta sitten tiedotusvälineet laajalti kertoivat suomalaisen lääkäriyhtymän tutkimuksesta, jossa "osoitettiin" että verenluovutus vähentää sydäninfarktiriskiä 86 prosenttia (*B M J* 1997;314:793 ja 1834). Epidemiologiaa opiskellut ymmärtää, että tässä tapauksessa assosiaatio selittyi hyvin helposti valikoitumis-

harhalla ja että tulokseen siksi on syytä suhtautua äärimmäisellä varauksella. Toimittaja ja lukijat eivät kuitenkaan ole epidemiologisesti valvettuneita.

Vastaavanlaisia, esimerkiksi geeneihin ja elintapoihin liittyviä harhaanjohtavia uutisointeja tulee lääketieteen piiristä usein. Lääketieteen sisällä yksittäiset tutkimukset jäsenyivät pienenä palaseena monien muiden tutkimusten kokonaisuuteen, mutta irrallaan esitettynä ne ovat monesti täysin harhaanjohtavia maallikoille. Tässä mielessä vakavassa suomalaisessa mediassa lääketiede itse hämärtää ihmisten todellisuuskäsityksiä monissa tärkeissä asioissa paljon enemmän kuin vaihtoehtohoitoryhmä, joka on loppujen lopuksi varsin vähän esillä vakavasti otettavissa tiedotusvälineissä.

Onko potilaalle sitten hyötyä vaikkapa käynnistä homeopaatin vastaanotolla? Tämä on aivan eri kysymys kuin se, onko homeopaattisilla valmisteilla farmakologista vaikutusta. Tuskin monet vastustavat vaikkapa kirkon järjestämää perheterapiaa sillä perusteella, ettei Jumalasta ole kiistatonta näyttöä. Useilla terveyskeskustasoissa potilailla fyysiset vaivat menevät ohi itsestään ja monilla on elämänohjeita liittyvää oireilua, ja on paljolti yksi lysteri, saavatko tällaiset potilaat psykoterapeuttista tukea lääkäriltä, terveydenhoitajalta, vaihtoehtoilijalta tai papilta.

Kuten Teikarin arvelee, monesti vaihtoehtoilijoiden psykoterapia ja elämäntapoihin liittyvä keskustelu varmaankin on tuloksellisempaa kuin kiireisen ja ylirasittuneen lääkärin - kunhan potilas ei progressiivisesti pahenevien oireiden kanssa jätä väliin käyntiä oikealle lääkärille.

Pitkään haudassa olleen "puos-

kari" termin tekohengitys on hämentävää. Missä yhteyksissä se olisi mielekäs termi? Onko sellainen lääkäri puoskari, joka julkisuudessa sanoo, että verenluovutus (ent. kuppauk) vähentää sydäninfarktiriskiä 86 prosenttia? Onko homeopatiaa koululääketieteen ohella harrastava lääkäri puoskari? Kun tietää, että lääketieteen sisällä ollaan eräistä asioista voimakkaasti eri mieltä, niin kuka päättää, mitä saa kutsua puoskaroinniksi? Arkkiatri vai puoskarikomissio, joka noudattaa McCart-hyn perinteitä? Vai määrättykö termin käyttö sen mukaan, onko hoitaja käynyt lääkäriskoulun vai ei? Jälleen tullaan valtiopoliittiseen jakoon eikä substanssi-sisältöiseen jakoon? Voimakkaasti tunneladatuilla termeillä on hyvin vähän käyttöä asiallisessa keskustelussa. "Näyttöön perustuva lääketiede" on joidenkin lääkäreiden keskuudessa herättänyt suurta innostusta.

Kuka päättää, mitä saa kutsua puoskaroinniksi?

Ajattelutapana se ei kuitenkaan ongelmaton, kuten **Alvan Feinstein** ja **Ralph Honvitz** esittävät huolellisesti formuloidussa kritiikissään (*Am J Med* 1997;103:529). Monia hoitotapoja ei voi tutkia satunnaistetulla sokkomenetelmällä eettisistä tai käytännöllisistä syistä. Siltäkin osin kuin huolellisia tutkimuksia tehdään, ovat potilaat valikoituneita monin tavoin ja keskimääräinen vaikutus tutkimuksessa voi olla harhaanjohtava verrattuna vaikutukseen kliinisesti merkittävissä alaryhmissä, jne.

Todellisen potilaan hoito on pitkälti tapauskohtaista ja riippuu monista potilaan taustatekijöistä, meta-analyysin näennäisen tarkka tulos voi siksi johtaa pahasti harhaan. Feinstein ja Honvitz ovat myös huolissaan siitä, että innokaimmat ajattelutavan kannattajat viettävät mieluummin aikaa näyt-

töpäätteen ääressä ja kirjastossa kuin potilaiden vuoteen ääressä, jne.

Vaikka lääketieteen piirissä monet asiat perustuvatkin hyvin tutkimuksiin, on virheellistä ajatella että laajana kokonaisuutena koululääketieteen potilaiden hoito olisi kauttaaltaan täysin eritasoiseen näyttöön perustuvaa toimintaa kuin vaihtoehtohoidot, joille parhaimmillaan on myös satunnaisesti sokkokokeiden tukea.

"Vaihtoehtohoidot" on sekalainen ryhmä, jossa suurta osaa on mahdotonta ottaa vakavasti tieteelliseltä näkökannalta, mutta silti potilaat voivat subjektiivisesti hyötyä niistä, ja eikä meidän pitäisi olla kiinnostuneita nimenomaan potilaista? Tässä suhteessa yksiviivainen arroganti tuomitseminen ei vaikuta hedelmälliseltä linjalta. Osa vaihtoehtohoidoista voi ajan mittaan siirtyä koululääketieteen piiriin, syy "ulkonaoloon" voi johtua enakkoluuloista ja koulutusperinteistä.

Itse en toivo homeopatian tai Feng Shuiin yleistyvän, ja olenkin kantanut korttani kekkoon rationaalisen maailman puolesta. Silti olen enemmän päätoimittaja James Dalenin kuin Martti Teikarin kannalla.

En itse ole törmännyt yhteenkään potilaaseen, jonka hoitoa vaihtoehtohoito olisi viivästyttänyt tai muuten haitannut. Sen sijaan olen törmännyt useisiin potilaisiin, jotka ovat lääketieteen sisällä saaneet unohtaa, mikä taas johtuu monista, tässä yhteydessä epäoleellisista seikoista. Vaihtoehtohoitajien merkitystä ei pidä yliarostaa potilaiden eikä yhteiskunnan osalta eikä niistä pidä rakentaa kullisia, joka estää näkemästä tärkeämpiä ongelmia.

**Harri Hemilä
LL, FT, dos.
terveyskeskuslääkäri,
Helsinki**

Nro 13 • TORSTAI 17.8.2000 • **MEDIUUTISET**